

GIÁO DỤC Ý THỨC BẢO VỆ CHỦ QUYỀN LÃNH THỔ BIÊN GIỚI QUỐC GIA CHO HỌC SINH, SINH VIÊN QUA MÔN GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH

Nguyễn Vũ Trường An
Trường Đại học Sư phạm Huế

Tóm tắt: Hiện nay, trước bối cảnh thế giới và khu vực có nhiều chuyển biến phức tạp, nhiệm vụ giáo dục ý thức xây dựng và bảo vệ trong kỷ nguyên mới cho thế hệ trẻ là rất cần thiết. Giáo dục Quốc phòng và an ninh là môn học giữ vai trò quan trọng trong việc giáo dục ý thức bảo vệ Tổ quốc, bảo vệ độc lập, chủ quyền, thống nhất toàn vẹn lãnh thổ của đất nước cho học sinh, sinh viên. Bằng cách vận dụng các phương pháp dạy học tích cực, giáo viên có thể chủ động lồng ghép nội dung giúp giáo dục ý thức bảo vệ chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia cho học sinh, sinh viên.

Từ khóa: Giáo dục; bảo vệ chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia; học sinh, sinh viên; giáo dục quốc phòng và an ninh.

EDUCATION ON TERRITORIAL SOVEREIGNTY AND NATIONAL BORDERS FOR STUDENTS THROUGH THE NATIONAL DEFENSE AND SECURITY EDUCATION PROGRAM

Nguyen Vu Truong An
Hue University College of Education

Abstract: Currently, in the context of many complex changes in the world and the region, the task of educating the young generation to be conscious of building and protecting in the new situation is very necessary. National Defense and Security Education is a subject that plays an important role in educating pupils and students to be aware of protecting the Fatherland, protecting the independence, sovereignty, unity and territorial integrity of the country. By applying active teaching methods, teachers can proactively integrate information to help educate students about protecting territorial sovereignty and national borders.

Keywords: Education; protect territorial sovereignty and national borders; pupils and students; defense and security education.

Nhận bài: 22/9/2024

Phản biện: 11/10/2024

Duyệt đăng: 15/10/2024

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh hội nhập quốc tế hiện nay, bên cạnh những thuận lợi, Việt Nam cũng đang đối đầu với những nguy cơ, thách thức lớn. Các thế lực thù địch chưa bao giờ từ bỏ âm mưu can thiệp vào công việc nội bộ của Việt Nam. Gây rối loạn làm mất an ninh chính trị, xâm phạm đến chủ quyền lãnh thổ, biên giới nước ta. Vì vậy, chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia là nội dung quan trọng và là nghĩa vụ của mỗi công dân Việt Nam. Nội dung giáo dục ý thức về bảo vệ chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia đã được Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 đưa vào giảng dạy trong môn Giáo dục Quốc phòng và an ninh. Góp phần nâng cao nhận thức cho học sinh, sinh viên về ý thức bảo vệ chủ quyền biển đảo, biên giới quốc gia.

II. CƠ SỞ LÝ LUẬN

Ý thức bảo vệ Tổ quốc, bảo vệ chủ quyền lãnh thổ biên giới quốc gia, là một loại hình của ý thức xã hội, được hình thành, phát triển và hoàn thiện gắn liền với quá trình hình thành, xây dựng và phát triển đất nước. Nó phản ánh yêu cầu khách quan của nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc trên cả phương diện lịch sử tự nhiên và chính trị xã hội.

Trách nhiệm của công dân Việt Nam đối với xây dựng và bảo vệ chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia Việt Nam được Nhà nước ban hành cụ thể trong Hiến pháp và luật. Điều 44, Hiến pháp nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam năm 1992 (sửa đổi) quy định: "Bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa, giữ vững an ninh quốc gia là sự nghiệp của toàn dân. Công dân phải làm đầy đủ nhiệm vụ quốc phòng và an ninh do pháp luật

quy định". Điều 1, Luật Nghĩa vụ quân sự chỉ rõ: "Bảo vệ Tổ quốc là nghĩa vụ thiêng liêng và cao quý của công dân. Công dân phải làm nghĩa vụ quân sự và tham gia xây dựng quốc phòng toàn dân". Đồng thời xác định: "Xây dựng, quản lí, bảo vệ biên giới quốc gia, khu vực biên giới là sự nghiệp của toàn dân do Nhà nước thống nhất quản lí".

Toàn cầu hóa kinh tế tiếp tục phát triển về quy mô, mức độ và hình thức thể hiện những tác động tích cực và tiêu cực, cơ hội và thách thức đan xen, phức tạp. Cùng với sự phát triển của khoa học và công nghệ đã làm gia tăng các tội phạm trong nước và quốc tế. Bên cạnh đó, vấn đề tranh chấp chủ quyền lãnh thổ, đặc biệt là chủ quyền biển, đảo đang diễn biến hết sức phức tạp gây ảnh hưởng lớn đến an ninh chính trị, trật tự, an toàn xã hội và sự phát triển của đất nước. Những vấn đề trên đặt ra nhiều yêu cầu mới trong công cuộc đấu tranh bảo vệ Tổ quốc đòi hỏi mỗi người dân đặc biệt là thế hệ trẻ trong đó có học sinh, sinh viên cần nhận thức rõ trách nhiệm và nghĩa vụ của mình đối với nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc.

Học sinh, sinh viên là một bộ phận của thanh niên - lớp người có trình độ học vấn nhất định, nhạy bén, năng động trong việc tiếp nhận cái mới và khẳng định những giá trị mới. Vì thế, sự cần thiết phải giáo dục đạo đức, lối sống cho học sinh, sinh viên trong các cơ sở giáo dục xuất phát từ những lí do sau:

Thứ nhất, xuất phát từ tư tưởng Hồ Chí Minh và quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam về vị trí, vai trò của thanh niên đối với sự phát triển của đất nước.

Chủ tịch Hồ Chí Minh xác định: "Thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà... nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh một phần lớn là do các thanh niên". Theo Người, thanh niên "là người tiếp sức cách mạng cho thế hệ thanh niên già, đồng thời là người phụ trách dìu dắt các thế hệ thanh niên tương lai - tức là các cháu nhi đồng". Như vậy, với Hồ Chí Minh không chỉ xác định thanh niên có vai trò quan trọng đối với sự phát triển của đất nước trong cả giai đoạn hiện tại và tương lai.

Thực tiễn cho thấy, tương lai của thanh niên luôn gắn liền với vận mệnh và tương lai của dân tộc dưới sự lãnh đạo của Đảng. Cho nên, có thể khẳng định rằng, dù ở bất kỳ đâu, thời điểm nào trong lịch sử, trong bài phát biểu khai mạc Đại hội Đoàn Thanh niên cộng sản Hồ Chí Minh lần

thứ XII, Đồng chí Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã nhấn mạnh: "Đảng, Nhà nước đặt niềm tin sâu sắc vào thế hệ trẻ. Với đặc tính trẻ trung, năng động, sáng tạo, sự sôi nổi nhiệt huyết, thanh niên Việt Nam đã và đang chứng tỏ vai trò của nước nhà, chủ nhân tương lai của đất nước, là lực lượng xung kích trong xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, một trong những nhân tố quyết định thành công của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và hội nhập quốc tế".

Hai là, xuất phát từ thực trạng công tác giáo dục ý thức chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia cho học sinh, sinh viên trong các cơ sở giáo dục hiện nay.

Học sinh, sinh viên là nguồn nhân lực trẻ, chất lượng cao, có tri thức, sức khỏe, lòng nhiệt tình, trách nhiệm..., đóng góp rất to lớn trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Cho nên, việc giáo dục học sinh, sinh viên cần phát triển toàn diện cả đức lẫn tài là nhiệm vụ rất quan trọng trong chiến lược đào tạo của các cơ sở giáo dục.

Tuy nhiên do tác động của mặt trái nền kinh tế thị trường, một bộ phận học sinh, sinh viên không có chí hướng rõ ràng, chưa hiểu biết đầy đủ truyền thống cách mạng của Đảng, của dân tộc, ít quan tâm đến tình hình của đất nước, quốc tế; có biểu hiện sống bê tha, buông thả, đua đòi hoặc đi ngược với thuần phong, mỹ tục và vi phạm các chuẩn mực giá trị văn hóa, đạo đức của dân tộc Việt. Cùng với đó, các tệ nạn xã hội, có những biểu hiện lệch lạc về thái độ chính trị, mờ nhạt về lý tưởng, thậm chí bị các thế lực thù địch lôi kéo, kích động, hoạt động chống phá Đảng, Nhà nước... Những vấn đề này đã đến lúc thực sự rung lên hồi chuông cảnh báo khẩn cấp đến gia đình, nhà trường và toàn xã hội.

Chính vì vậy, việc giáo dục kiến thức về chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia cho thế hệ trẻ là hết sức cần thiết, đặc biệt trong giai đoạn hiện nay. Theo số liệu thống kê của Bộ GD&ĐT, nước ta có khoảng trên 14 triệu học sinh, đây là lực lượng quan trọng, là nguồn tuyên truyền viên vô cùng tích cực trong việc giáo dục kiến thức về chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia, đứng trước diễn biến phức tạp trên Biển Đông như hiện nay. Việc giúp các em nhận thức rõ vai trò, vị trí của chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia là hết sức cần thiết và cấp bách.

III. CÁC PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC Ý THỨC CHỦ QUYỀN LÃNH THỔ, BIÊN GIỚI QUỐC GIA CHO HỌC SINH, SINH VIÊN

Môn học GDQP – AN từ khi được đưa vào giảng dạy ở các trường THPT cho đến nay, luôn đóng vai trò quan trọng là môn học chính khóa trong giáo dục. Hầu hết các giáo viên giảng dạy bộ môn đều đã được qua đào tạo chính quy hoặc ngắn hạn, có tâm huyết với môn học. Đặc biệt, nội dung môn học nói chung và bài 3 "Bảo vệ chủ quyền lãnh thổ và biên giới quốc gia" nói riêng đều gắn liền với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Nhận thức được điều đó, hầu hết các giáo viên đều đã có sự giáo dục ý thức về bảo vệ chủ quyền biển, đảo Việt Nam cho học sinh, sinh viên.

Tuy nhiên, hiện nay trong thực tế, sau nhiều năm giảng dạy nhiều thế hệ học sinh, sinh viên trường mình, đa phần học sinh, sinh viên học tập một cách thụ động, đơn thuần là chỉ nhớ kiến thức một cách máy móc mà không rèn luyện kỹ năng tư duy. Với cách học truyền thống đã khiến tư duy của nhiều học sinh, sinh viên đi vào lối mòn chỉ ghi chép thông tin bằng các dòng chữ dài dẫn đến việc hạn chế kích thích được sự phát triển của trí não, điều đó làm cho một số học sinh, sinh viên tuy học tập rất chăm chỉ nhưng sự tiếp thu vẫn hạn chế. Học sinh, sinh viên học phần nào biết phần đó, cô lập nội dung của các môn mà chưa nhận thấy sự liên hệ của kiến thức vì thế chưa phát triển được tư duy logic và tư duy hệ thống, việc vận dụng kiến thức vào các phần học tiếp theo và ứng dụng trong thực tiễn còn rất hạn chế. Đa số học sinh, sinh viên chưa hiểu nhiều về vấn đề chủ quyền lãnh thổ và biên giới quốc gia, nhất là chủ quyền biển đảo của Việt Nam.

Chính vì lẽ đó nên người giáo viên cần phải nhận thức một cách đúng đắn vai trò của giáo dục ý thức chủ quyền lãnh thổ, biên giới để có những phương pháp và cách thức giáo dục phù hợp. Đổi mới phương pháp, giáo dục ý thức về chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia trong dạy học môn Giáo dục quốc phòng và an ninh cho học sinh, sinh viên trong các cơ sở hiện nay.

Trong đổi mới phương pháp, giáo dục ý thức về chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia trong dạy học môn Giáo dục quốc phòng và an ninh cho học sinh, sinh viên cần chú ý:

Phương pháp đàm thoại gợi mở

Phương pháp đàm thoại là phương pháp thường xuyên được sử dụng trong dạy học nói chung và dạy học môn Giáo dục quốc phòng và an ninh nói riêng, phương pháp này giúp học sinh, sinh viên tiếp thu tri thức cũng khá hiệu quả. Căn cứ vào mục đích sự phạm của phương pháp đàm

thoại người ta chia ra làm bốn kiểu đàm thoại: Đàm thoại gợi mở, đàm thoại tổng kết, đàm thoại củng cố, đàm thoại kiểm tra, mỗi loại đàm thoại có những hiệu quả nhất định.

Theo tác giả trong quá trình dạy học giáo dục kiến thức về chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia thì phương pháp đàm thoại gợi mở là phương pháp mang lại hiệu quả cao nhất. Phương pháp này được sử dụng khi dạy bài mới, trong đó giáo viên khéo léo dùng một hệ thống câu hỏi ở mức độ nhất định phát huy được sự tìm tòi, sáng tạo của học sinh, sinh viên, câu hỏi ngắn kiến thức môn học đã biết với kiến thức chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia mà có thể học sinh, sinh viên chưa biết. Nên đòi hỏi học sinh, sinh viên phải tìm tòi, suy nghĩ, vận dụng nhiều thao tác mới tìm ra câu trả lời.

Phương pháp thảo luận

Phương pháp thảo luận nhóm trong giáo dục kiến thức về chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia góp phần tạo nên sự sôi nổi trong giờ học, tạo môi trường học tập cho những học sinh, sinh viên nhút nhát, ít phát biểu ý kiến xây dựng bài. Tất cả thành viên trong nhóm giải quyết yêu cầu của giáo viên trên cơ sở hợp tác, cùng thảo luận và đưa ra kết quả tổng hợp. Hơn nữa, thảo luận nhóm cũng làm thỏa mãn nhu cầu học tập cá nhân, phù hợp với việc học, hướng tới người học, khuyến khích sự độc lập tự chủ, học sinh, sinh viên có thể đưa ra những giải pháp, cách biểu đạt riêng cho vấn đề nào đó. Tuy nhiên, khi sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong giáo dục kiến thức về chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia cần lưu ý chủ đề thảo luận nhóm phải phù hợp, người học cần có kiến thức, kỹ năng làm việc theo nhóm, có đủ điều kiện, phương tiện làm việc cho các nhóm, các thành viên phải nắm vững nhiệm vụ của nhóm mình, thành viên tham gia làm việc nhóm cần có thái độ làm việc nghiêm túc, tích cực, số lượng thành viên phải phù hợp.

Phương pháp nêu vấn đề

Bản chất của dạy học theo phương pháp nêu vấn đề là hình thức dạy học ở đó giáo viên tổ chức được tình huống có vấn đề giúp người học nhận thức được nó, chấp nhận giải quyết và tìm kiếm lời giải trong quá trình hoạt động hợp tác giữa thầy và trò, thông qua đó học sinh, sinh viên nhận thức và lĩnh hội được tri thức mới.

Sử dụng phương pháp dạy học nêu vấn đề trong dạy học nội dung kiến thức chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia, đòi hỏi giáo viên phải tạo

ra các tình huống có vấn đề nhằm kích thích được sự hứng thú nhận thức của học sinh, sinh viên, đồng thời làm cho học sinh, sinh viên tự giác, tích cực trong hoạt động nhận thức. Đồng thời tình huống phải phù hợp với tâm, sinh lí và trình độ nhận thức của học sinh, sinh viên không nên đặt ra câu hỏi quá dễ hay quá khó sẽ không đem lại kết quả cao, không phát huy được tính tích cực ở học sinh, sinh viên.

Phương pháp đóng vai

Phương pháp đóng vai là một trong những phương pháp tương tác giữa thầy và trò, giữa trò và trò, giữa người học và môi trường hiện đại. Nó khuyến khích học sinh, sinh viên nhập mình vào thực tế cuộc sống và đặt mình vào vị trí của người có địa vị khác nhau trong xã hội để giải quyết các tình huống cụ thể của cuộc sống.

Trong dạy học giáo dục kiến thức về chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia, giáo viên có thể sử dụng phương pháp đóng vai trong quá trình dạy học nhằm tạo hứng thú cho học sinh, sinh viên. Tuy nhiên, để thực hiện có hiệu quả phương pháp đóng vai, giáo viên cần chú ý:

- Nội dung kịch bản phải phù hợp với nội dung bài học.
- Tình huống phải sát với thực tế và sát với nội dung kịch bản.
- Học sinh, sinh viên phải hiểu nhiệm vụ của vai diễn, diễn đúng vai.
- Mục đích của tình huống phải rõ ràng.
- Nên khích lệ học sinh, sinh viên nhút nhát tham gia.

Phương pháp động não

Phương pháp động não là phương pháp giáo viên đưa ra vấn đề đòi hỏi học sinh, sinh viên phải suy nghĩ, thu thập tất cả ý kiến của học sinh, sinh viên trong một khoảng thời gian ngắn phát hiện được nhiều ý tưởng giả định vấn đề và giải quyết vấn đề đặt ra.

Trong giáo dục kiến thức về chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia, phương pháp động não được giáo viên sử dụng khi đưa ra câu hỏi, vấn đề đòi hỏi học sinh, sinh viên phải suy nghĩ, thu thập tất cả câu trả lời của học sinh, sinh viên trừ những ý kiến trùng lặp. Học sinh, sinh viên dựa trên kiến thức cũ, những kinh nghiệm, trải nghiệm của bản thân tái hiện và đưa ra tất cả các ý kiến, ý tưởng, giải pháp, bình luận... nhằm giải quyết vấn đề đặt ra trong từng thời gian ngắn.

Ngoài các phương pháp dạy học đã được nêu thì trong dạy học nội dung kiến thức về chủ quyền

lãnh thổ, biên giới quốc gia có thể sử dụng một số phương pháp dạy học khác để nâng cao chất lượng giảng dạy cũng như phát huy tính tích cực của học sinh, sinh viên như phương pháp sử dụng tranh ảnh, video; phương pháp dự án...

Tăng cường kiểm tra đánh giá hiệu quả giáo dục ý thức về chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia trong dạy học môn Giáo dục quốc phòng và an ninh cho học sinh, sinh viên.

Quản lý kiểm tra, đánh giá hiệu quả giáo dục ý thức về chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia trong dạy học môn Giáo dục quốc phòng và an ninh cho học sinh, sinh viên không chỉ yêu cầu người học nhớ lại, tái hiện lại tri thức, để có điểm cao, mà phải hướng đến đánh giá chính xác chuẩn đầu ra của quá trình đào tạo đã được xác định trước.

Do đó, kiểm tra, đánh giá theo năng lực được đánh giá và phải hướng tới: Người học phải tiếp thu và vận dụng được các nội dung từ dạy học của giáo viên trong môn GDQP&AN; có biện pháp, hình thức đánh giá chính xác từng cá nhân người học khi hoàn thành mỗi bài học; xác định đúng kiến thức liên quan và thái độ cần có tại thời điểm được kiểm tra đánh giá; các tiêu chuẩn dùng trong việc kiểm tra, đánh giá là những yêu cầu đặt ra ở mức độ tối thiểu để đảm bảo rằng sau khi học xong người học có đủ kiến thức, kỹ năng đã được đặt ra; các hình thức và tiêu chí kiểm tra, đánh giá, số lượng, tỷ lệ các bài kiểm tra, đánh giá cần được công bố cho người học biết trước khi tổ chức giảng dạy.

Đảm bảo các điều kiện hỗ trợ công tác giáo dục ý thức về chủ quyền lãnh thổ, biên giới quốc gia trong dạy học môn Giáo dục quốc phòng và an ninh cho học sinh, sinh viên có ý nghĩa quan trọng, tạo môi trường thực hiện có hiệu quả trong hoạt động giáo dục cho học sinh, sinh viên. Trong giảng dạy không thể dạy học theo kiểu “dạy chay, học chay”, không có vật chất bảo đảm đi cùng. Do đó, việc quản lý các điều kiện đảm bảo phục vụ giảng dạy có ý nghĩa trực tiếp giúp cho các trường luôn đáp ứng đúng, đủ, kịp thời mọi điều kiện, yếu tố “giả định” thao trường, bài tập phục vụ cho quá trình giảng dạy theo TCNL. Quản lý đảm bảo cơ sở vật chất phục vụ giảng dạy GDQP&AN là quản lý các cơ sở vật chất, phương tiện kỹ thuật, tài chính phục vụ dạy học; cung cấp đầy đủ các điều kiện về trường, lớp, phòng học thực hành, bãi tập, các phương tiện phục vụ GDQP&AN. Đồng thời tạo điều kiện tốt nhất nhằm cải thiện, nâng

cao đòi sống vật chất, tinh thần cho đội ngũ cán bộ, giảng viên.

IV. KẾT LUẬN

Trong mọi thời kỳ, học sinh, sinh viên - nguồn nhân lực chất lượng cao luôn có một vị trí, vai trò đặc biệt đối với sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước. Tuy nhiên, học sinh, sinh viên cũng luôn chứa đựng nhiều vấn đề phức tạp, đòi hỏi phải được quan tâm giáo dục, định hướng và chăm lo giải quyết. Đặc biệt, do độ tuổi còn trẻ, kinh nghiệm, trải nghiệm thực tiễn ít, sự tác động ảnh hưởng của mặt trái kinh tế thị trường, hội nhập quốc tế ở nước ta hiện nay kết hợp với

sự chống phá điên cuồng của các thế lực thù địch... đã làm cho một bộ phận học sinh, sinh viên đang có những biểu hiện lệch chuẩn về đạo đức, lí tưởng sống, thiếu ý thức, thái độ trách nhiệm đối với bản thân, gia đình và xã hội, vi phạm phạm pháp luật... Chính vì vậy, học sinh, sinh viên cần phải được quan tâm, chăm lo, giúp đỡ của các cấp, các ngành và toàn xã hội cũng như của các thế hệ đi trước. Đặc biệt là sự giáo dục từ nhà trường để nâng cao nhận thức, trách nhiệm cho học sinh, sinh viên về nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc, bảo vệ chủ quyền lãnh thổ, quốc gia trong tình hình mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Bài phát biểu của *Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI Đoàn Thanh niên cộng sản Hồ Chí Minh.*

Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 5, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2011.

Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 13, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2011.

Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 15, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2011.

Quốc hội nước cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam (2012). *Luật biển Việt Nam*, Hà Nội.